

4. Кравець Н.П. Корекційна робота з розумово відсталими учнями на уроках літературного читання : навчальний посібник. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 199 с.

5. Кравець Н. П. Самостійна навчальна діяльність в учнів молодших класів допоміжної школи. Дефектологія. 1999. № 1. С 34–37.

6. Левицький В. Е. До питання про формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. URL: <http://surl.li/gyipa>.

7. Ульянова Т. К. Методика викладання граматики і розвитку мовлення учнів допоміжної школи. К. : КДПІ, 1990. 96 с.

Софія КОМПАНИЕЦЬ

магістрантка спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – **О. В. КОЛИШКІН**,
канд. пед. наук, доцент

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті розкрито сучасні підходи до процесу трудового навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціального освітнього закладу, які передбачають введення предмету «Квітникарство», під час викладання якого враховано впровадження новітніх технологій вирощування рослин в умовах закритого та відкритого ґрунту, виявлено адекватні вимоги до знань і умінь учнів, які ґрунтуються на їхніх психологічних можливостях, окреслено основні напрями корекційно-розвивальної роботи. Це в свою чергу впливає на розвиток пізнавальних процесів учнів означеної нозології, забезпечує розширення світогляду, підвищує культурний рівень учнів.

Ключові слова: сучасні підходи, трудове навчання, діти з інтелектуальними порушеннями, освітній простір.

Kompaniets S. Peculiarities of the process of nurturing a valuable attitude to nature in children with intellectual disabilities

The article reveals modern approaches to the process of labor training of children with intellectual disabilities in the conditions of a special educational institution, which provide for the introduction of the subject "Floriculture", during the teaching of which the introduction of the latest technologies for growing plants in closed and open ground conditions is taken into account, adequate requirements for knowledge and students' skills, which are based on their psychological capabilities, the main directions of corrective and developmental work are outlined. This, in turn, affects the

development of cognitive processes of students of the specified nosology, increases the cultural level of pupils.

Key words: education, modern approaches, work training, children with intellectual disabilities, educational space

Постановка проблеми. Сьогодні компетентнісний зміст освіти проходить наскрізною лінією через усі навчальні предмети, одержуючи реалістичне, діяльнісне, особистісне й соціально значуще втілення. У трудовому навчанні він полягає у формуванні технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного суспільства, формування життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства, забезпечення умов для професійного самовизначення учнів, вироблення в них навичок творчої діяльності, виховання культури праці.

У цьому контексті актуальною проблемою сьогодення є реалізація прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку щодо перспективи їх подальшої соціально-трудової адаптації. Заклад спеціальної освіти покликаний допомогти учням з інтелектуальними порушеннями оволодіти трудовою професією і адаптуватись до суспільного середовища, активно соціалізуватися у ньому.

Актуальність. Теоретичні та методичні питання професійно-трудового навчання учнів спеціальної школи, зовнішньо-міжпредметні його зв'язки з іншими видами освітнього процесу, питання корекційної спрямованості трудового навчання, підготовки до праці у сфері матеріального виробництва, соціально-трудової адаптації випускників, знайшли висвітлення у дослідженнях В. Баудіша, А. Висоцької, О. Хохліної та ін. [3]. Дослідження окремих вчених (В. Бондар, А. Корнієнко, С. Максименко, Б. Пінський) присвячено проблемам психології трудової діяльності, вивченню особливостей протікання трудових процесів у дітей з інтелектуальними порушеннями [1].

Враховуючи потреби суспільства на сучасному етапі, досвід окремих закладів спеціальної освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями, а також перспективи соціально-трудової адаптації випускників, виникла необхідність запровадження додаткових видів праці для учнів означеної нозології. В спеціальних школах виникла можливість введення навчального предмету «Квітникарство» для

набуття учнями з інтелектуальними порушеннями необхідних теоретичних знань і практичних навичок з даного предмету.

Мета статті – розкрити сучасні підходи до процесу трудового навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Правильно організоване трудове навчання створює сприятливі умови для професійного самовизначення учнів, сприяє розвитку творчості і конструкторських здібностей, морально-вольових якостей, культури праці. У процесі вивчення теорії і на практиці у них формується інтерес до певної професії.

Освітній процес сучасної освітнього закладу має віддзеркалювати реальний характер життєвого простору, його суперечності й негаразди, позитивне й негативне, але разом з тим саме спеціальна школа має вселяти віру в прекрасне, плекати надію на добро, виховувати прагнення до любові, тобто формувати загальнолюдські цінності і забезпечувати розширення світогляду, підвищуючи культурний рівень учнів.

Професійно-трудове навчання в спеціальній школі для дітей з інтелектуальними порушеннями спрямоване на забезпечення підготовки учнів до самостійного виконання різних видів робіт, в умовах державних і приватних підприємствах та у власному побуті [2].

Враховуючи потреби суспільства на сучасному етапі, досвід окремих спеціальних шкіл для з учнів з інтелектуальними порушеннями, а також перспективи соціально-трудової адаптації випускників, було запроваджено навчальну програму «Квітникарство» для 5–10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для учнів з інтелектуальними порушеннями і тому спеціальним школам була надана можливість ввести вивчення учнями курсу «Квітникарство» і набути необхідні теоретичні знання і практичні навички з цього курсу.

Зміст програми передбачає наступність у розвитку набутих учнями знань і умінь. Він охоплює предметно-змістову та корекційно-розвивальну змістові лінії, які нерозривно пов'язані одна з одною. Зокрема, предметно-змістова лінія трудового навчання з курсу «Квітникарство» спрямована на підготовку учнів спеціальної школи до трудової діяльності у галузі сільського господарства, надання школярам загальних відомостей про технології вирощування та догляду

декоративно-квіткових рослин в умовах закритого та відкритого ґрунту, правила вирощування та догляду за кімнатними рослинами; створення флористичних композицій з природного матеріалу; формування професійних прийомів праці зі спеціальності [5].

Корекційно-розвивальна змістова лінія трудового навчання спрямована не лише на виправлення недоліків психічної сфери учня, а й на формування в нього життєво необхідних для праці компетентностей, а саме: технічного і технологічного кругозору, культури праці і побуту; розвитку самостійного та критичного мислення, розвитку особистісних якостей, відповідальності за результати власної діяльності [4].

Корекційно-розвивальні завдання охоплюють розвиток пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, уваги, розумових операцій), корекцію емоційно-вольової сфери (саморегуляції, самоконтролю), удосконалення мовлення (збагачення словника, засвоєння технічної термінології, розвиток зв'язного мовлення), формування особистості (самостійності, дисциплінованості, організованості, критичності, розвиток позитивного ставлення учнів до праці; дбайливого ставлення до природи і майна, виховання працелюбності та ін.).

Процес підготовки молодших спеціалістів до роботи в зелених та тепличних господарствах передбачає постійний контакт і спілкування учнів із рослинами, що сприятиме загальному, естетичному розвитку школярів та екологічному вихованню, а також розвитку загальних трудових умінь.

Програма курсу «Квітникарство» розрахована на підготовку учнів з інтелектуальними порушеннями до праці помічником у зеленому, тепличному господарстві. Після навчання в школі за даною програмою випускники мають змогу продовжити навчання за даним фахом у закладах професійно-технічної освіти. Під час навчання учнів за даною програмою виділяються три етапи роботи з учнями [5]:

- на першому етапі (V клас) передбачено ознайомлення учнів із простішими роботами по вирощуванню рослин на прикладі невимогливих квіTKово-декоративних культур (чорнобривців). Передбачено ознайомлення учнів з умовами вирощування і правилами догляду за кімнатними рослинами;

- другий етап (VI–VII класи) – основний. На даному етапі навчання учні опановують усіма необхідними теоретичними знаннями

по вирощуванню, догляду за різними видами рослин (декоративними, кімнатними), а також набувають практичних вмінь і навичок по догляду та вирощуванню кімнатних рослин, по вирощуванню розсади квітково-декоративних рослин. На даному етапі навчання учні набувають навичок планування клумб і квітників;

– третій етап навчання (VIII–X клас) розрахований на закріплення набутих теоретичних знань і практичних вмінь на попередніх етапах навчання, на самостійну роботу учнів в теплиці, на присадибній ділянці, на квітниках і клумбах, в ході якої учні використовують набуті знання та практичні вміння і навички; на проходження виробничої практики на базі зеленого або тепличного господарства (за можливістю). Цей етап передбачає лише словесне керівництво вчителя та незначну практичну допомогу.

Так як учням з інтелектуальними порушеннями для самостійного життя і успішної соціалізації на сільськогосподарських підприємствах потрібні побутові знання та навички, то в дану програму включений розділ «Прибирання приміщень теплиці та кабінету кімнатних рослин». При вивченні даного розділу учні опановують послідовність прибирання, правила виконання даних робіт. Набуті знання з даного розділу стануть у нагоді кожному випускнику спеціальних шкіл у подальшому житті.

Після закінчення навчання за даною програмою учні повинні володіти теоретичними знаннями про основні групи декоративно квіткових рослин, про будову квіткових рослин, біологічні особливості кожної групи рослин, правила приготування ґрунтових сумішей, правила догляду за рослинами відкритого і закритого ґрунтів. Учні спеціальної школи повинні вміти застосовувати отримані знання на практиці.

Підготовка дітей учнів з інтелектуальними порушеннями до посильної участі в суспільному житті, до праці, передбачає здійснення цілої системи корекційних заходів. Важливо, щоб трудовий процес захоплював дітей, викликав у них позитивні емоції, бажання швидко в них включатись. Навколо кожного трудового завдання прагнути створити хороший настрій, позитивну атмосферу.

З цією метою формування трудової естетики доцільно демонструвати учням тільки естетично оформлені зразки виробів, залучати учнів і до

художнього оформлення стендів, виробів. В цьому випадку активно розвивається уява, пам'ять, мислення. Виконана робота викликає в учнів відчуття задоволення, радості, особливо якщо робота приносить радість іншим (батькам, малятам, знаходиться на виставці).

Спрямовуючи роботи учнів, необхідно привчати їх до думки, що виставлення красивих, гарно оформлених речей, виробів, вимагає терпіння, стриманості, смиренності, організованості, акуратності, точності і т.ін.

Висновки. Таким чином, сучасні підходи до процесу трудового навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах освітнього простору передбачають введення предмету «Квітникарство», під час викладання якого враховано впровадження новітніх технологій вирощування рослин в умовах закритого та відкритого ґрунту, виявлено адекватні вимоги до знань і умінь учнів, які ґрунтуються на їхніх психологічних можливостях, окреслено основні напрями корекційно-розвивальної роботи. Це в свою чергу впливає на розвиток пізнавальних процесів учнів з інтелектуальними порушеннями, корекцію емоційно-вольової сфери, удосконалення мовлення, формування особистості.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до процесу трудового навчання дітей з інтелектуальними порушеннями відповідно до ринкових вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці : навч. посіб. К. : Наш час, 2005. 176 с.
2. Гаврилов О. В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта : від основ до практики : монографія. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
4. Миронова С. П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підруч. Кам'янець-Подільський : К-ПНУ імені І. Огієнко, 2015. 311 с.
5. Чеботарьова О. В. Навчальні програми для 5-9 (10) класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальними порушеннями (8-10). Трудове навчання (Квітникарство) URL: <http://www.mon.gov.ua/>